

RUNONLAULUN REITTI KAINUNMAASTA VIENAAN

Vienan reitti -liikunta- ja kulttuuripäivät 27.7.2019

Kari Sallamaa

Kolme vuotta sitten puhuin useassa yhteydessä vienalaisten runonlaulajasukujen pohjoispohjalaisesta alkuperästä, kerran täällä päinkin, Hietajärven perinnetalossa, jossa huomenna tapaamme Vienan reitin perustamiskokouksen ja Jussi Huovisen muistokonsertin merkeissä. Nyt mietin ensin tarkemmin tätä sukujen lähtöaluetta. Kyse ei ole vain muutamasta pitäjästä Hailuodon ja Utajärven välillä, vaan kokonaisesta myyttisestä ja kadonneesta maasta, Kainunmaasta. Nimiyhteydestä huolimatta sillä ei ole välitöntä tekemistä nykyisen Kainuun maakunnan kanssa, mikä on nuorempi nimi, käytetty vasta sata vuotta, 1910-luvulta asti. Sen tärkeimpiä lanseeraajia olivat Ilmari Kianto ja opettaja-kansanedustaja Santeri Haapanen.

Akateemikko Kustaa Vilkun ja Oulun yliopiston historian professorin Kyösti Julkun perusteellisten selvitysten mukaan Kainuu, Julkulla Muinais-Kainuu, oli aikanaan, jo ensimmäiseltä kristilliseltä vuosituhannelta aina myöhäiskeskiaikaan saakka yleisesti tunnettu nimitys sille Pohjanlahden rannikkoalueelle, joka ulottui Satakunnan ja Etelä-Pohjanmaan rajalta, Hämeenkorvesta aina Ruotsin Uumajaan asti. Kainut, norjalaisten kveenit olivat länsisuomalaista juurta kilpaillen Pohjanrannalla Novgorodin kauppatasavallan osakkaiden, karjalaisten kanssa, kun alue oli Pähkinäsaaren rauhassa 1323 tunnustettu Novgorodin etupiiriin kuuluvaksi. Tästä herrat akateemikot ovat kutakuinkin samaa mieltä, mutta ero on Kainuun/Kainun nimen merkityksen tulkinnassa. Vilkunalla on päähänpintymä, että se alun perin tarkoittaisi päällikön nuijaa tai sauvaa. Eli kainut olisivat olleet jonkinlainen Birka-erioikeudella toimineisiin pirkkalaisiin vertautuva sotilas- ja veronkantoyksikkö. Julku ei hyväksy tätä, kuten en minäkään, vaan puolustaa oppilaansa, sittemmin seuraajansa Jouko Vahtolan etymologiaa, jonka mukaan kainuu tarkoittaa kosteaa, alavaa maata, mieluummin rannikolla. Lainasanen alkuperä olisi muinaisgootin sana *hwaino*. Myöhemmin, kun alavan Kainuun nimi alkoi unohtua, omaksuttiin seutujen nimeksi ruotsista Österbotten, Pohjanmaa.

Runonlaulajasukujen lähtöalue olisi siten hedelmällinen ristiriitojen seutu Kainunmaalla, jossa länsisuomalainen ja karjalainen kulttuuri kohtasivat, semminkin kun vähälukuisten karjalaisten jäljessä idästä tuli liikkuvaisia savolaisia, jotka asuttivat ensin Pohjanmaan jokien yläjuoksut, vähitellen laajan alueen aina tänne Suomussalmelle asti. Nykyiset kainuulaismurteet ovat

savolaismurteita. Kainuulaiset ovat siten pohjoisimpia savolaisia.

Tämän lisäksi on otettava lukuun vienalaiset, kun Viena asutettiin 1600-luvulla pääasiassa Muinais-Kainuun piiristä. Juuri näitä olivat runonlaulajasuvut. He etenivät Oulujoen latvavesiä, Hyrynsalmen ja Sotkamon reittejä ylittäen Täyssinän rauhan rajan joko Viiangin tai Kuhmon Lammasjärven kautta. Heikki Rytkölä on selvittänyt perusteellisesti Vienan tien historian Vuokinjärveltä Maanselän yli, Viiangin ja Vienan Kivijärven kautta Vuokkiniemelle (2006: **NÄYTÄ**). Tätä kautta tuli nälkäaikoina Suomeen viljaa Vienan Kemistä. Sitä tietä lähtivät myös vienalaiset laukkuryssät ja työmiehet Suomeen.

Kun näin olemme hahmottaneet reitin muinaisesta Kainunmaasta tänne ja edelleen Vianaan, on aika katsoa, miten se liittyy runonlauluun. Oulujoen ja Iijoen vesistöalueet olivat tärkeimpiä runonlaulun kulkuteitä Kainunmaasta Vianaan, mutta myös toisin päin, alavirtaan. Talvella edettiin hiihtäen tai reellä. Runohan ei kulje itsestään, vaan laulajien, taitajien muistissa. Runonlaulajien tie kulki Hailuodosta Vianaan laulajasukujen siirtyessä Ruotsin valtakunnan alueelta Venäjän puolelle. Alpo Räisäsen mukaan Suomussalmella on runsaasti karjalais-ortodoksista nimistöä merkkinä pitkästä nautinnasta näillä seuduilla, Malahvienvaara ja monet muut. Plus vienalaishyllyt, Kuivajärvi ja Hietajärvi.

Ensimmäinen laajemmin tunnettu runonlaulaja ei edusta vakiomallia, koska hän oli sivistyneistöläinen. Hänen nimensä on Pekka Kukkonen, myöhemmin Gullberg ja Gullstén (1770–1825). Hän oli kotoisin Pohjois-Pohjanmaan merkittävimmästä runokylästä, Utajärven Ahmaksesta. Hän oli ensin räätäli, mutta vaihtoi sitten lukkariksi toimien siinä virassa 25 vuotta Rovaniemellä. Pekka Kukkonen on koko yllisen Pohjanmaan tärkein kalevalamittaisen runouden taitaja. Häneltä on peräisin yhtenäinen, juonirakenteeltaan selkeä ja esteettisesti korkeatasoinen Väinämöis-runo, itse asiassa sarja, joka vaikutti ratkaisevasti Lönnrotin *Kalevalan* kokoonpanoon. Eepoksen kahdeksas runo, Väinämöisen veneenveisto ja polvenhaava tulee Kukkoselta, joskin Lönnrot on metodinsa mukaan käyttänyt sitä vapaasti ja lisäillyt koristeita.

SKVR:n Pohjois-Pohjanmaan runojen ykkösosassa on viisi Kukkoselta juontuvaa muistiinpanoa. Yksi niistä on julkaistu Zacharias Topelius vanhemman maineikkaan sarjan *Suomen Kansan Vanhoja Runoja* ynnä myös *Nykysempiä Lauluja* ensi vihossa 1822. Topeliuksen runokokouksessa on epäilemättä muitakin Kukkos-Pekan laulamia runoja, vaikka laulajien nimiä ei ole mainittu. Toinen tärkeä lähde oli vienalainen laukkuryssä Jyrki Kettunen, joka tohtorin halvaannuttua kävi hänen kotonaan Uudessakaalepyyssä laulamassa kaikkiaan kuusi pitkää runoa. Jyrkin ja muutamien muiden Topeliukselle esiintyneiden laukkukauppiasrunonlaulajien anti kiinnitti tohtorin ja hänen

kauttaan yleisemmän huomion Vianaan luvattuna laulun maana.

Perimätiedon mukaan monien, ellei useimpien ja ennen kaikkea tärkeimpien vienalaisten runonlaulajasukujen esi-isät ovat tulleet Oulujoki-varresta ja sen laajemmalta vesistöalueelta. Pohjalaissuvut lähtivät 1600-luvulla pakoon Ruotsin valtaa eli kuninkaiden veronkantajia ja sotaväenottoja suurvalta-ajan jatkuviin sotiin. He pakenivat myös katoa ja nälkää sekä kulkutauteja Vienan rajaseudun asumattomiin korpiin. Siellä saattoi vaihtaa jokivarren talonpojan riskialttiin elämän vapaan erämaa-asukkaan toimiin: erästyksen ja nauriskaskeen. Koska Vienan pellot silti olivat niukkaravinteiset ja kitsaat, peruselinkeinoja tukivat laukkukauppa Suomeen ja Arkangeliin sekä pestautuminen kaukokalastukseen Vienanmerelle, jopa Kuolan pohjoisrannalle.

Heikki Kirkisen teoksen *Pohjois-Karjalan kalevalaisen perinteen juuret* (1988) mukaan kaikkiaan seitsemäntoista vienalaissuvun mainitaan muuttaneen Suomesta. Latvajärven runosuvuista tunnetuin olivat Perttuset, joista Arhippa oli ylitse muiden. Suvun lähtöä selvitti ensimmäisenä runonkerääjä A.A. Borenius-Lähteenkorva. Perttusten sukutraditio tiesi, että ensimmäinen parustajaisä olisi tullut neljä tai viisi polvea sitten Oulujoen varsilta. Arhipan sokeutunut poika Miihkali, Vienan Homeros, tiesi suvun juontuvan Perttulan kylästä Oulun läheltä.

Talousskanta-aliupseeri Olavi Suorsa selvitti aikanaan vienalaissukujen lähdöt Pohjois-Pohjanmaalta ja yleensä Oulun läänistä. Mutta hän osoittaa, että valtaosa Vianaan muuttaneista suvuista on alun perin lähtöisin Savosta, tarkemmin sanoen Savonlinnan länsipuolelta. Suvut siirtyivät Oulujärven laitamille ja Pohjanmaan jokien yläjuoksulle.

Selvä on, että savolaissuvut toivat muistissaan ja huulillaan runostonsa. Näin Suur-Savon laulut tulivat aiemman karjalaisen runoarten rinnalle. Tätä karjalaista ainesta oli tullut esimerkiksi Utajärven Ahmasjärvelle Jääskestä Holappien myötä (ven. Holop, 'orja'). Uudisasukkaat tulivat toimeen erästämillä ja kaskeamalla, toisin kuin jo kiinteän peltoviljelyn piirissä olleessa Länsi-Suomessa. Kalevalamittainen runo, erityisesti epiikka on valtaosaltaan erä- ja kaskikulttuurin henkistä perintöä myyttisen syntyrunouden ohella.

Savolaisten suuressa muutossa oli Oulujärven itäpuolelle 1558 tullut Lars Kettuisen ruokakunta, josta on lähtöisin Kainuun laaja Kettusten sukukunta. Topeliukselle laulaneen Jyrkin ja hänen vielä taitavamman serkkunsa Pekka Kettusen vanhemmat olivat siirtyneet Vianaan näiden laulajien syntymän tienoilla eli 1800-luvun vaihteessa. Pekan vaimo Maria Runtti oli kotoisin Ylikiiimingistä. Pekka oli ollut nuoresta töissä Suomessa, aikamiehenä harjoittaen kiertävää räätälin ammattia. Lönnrot käytti hänen kansanrunojaan Kalevalan laajennettua laitosta tehdessään 1848–49. Topelius Seniorille laulanut Jyrki Kettunen esitti Lönnrotille sukulaismiehensä runon ”Suomesta

naiminen”: ”Venäjällä veikko synty,/ Niin sattu Savoh käyä,/ hyvin pahti Paltamoh [- -]”. Jyrki kuvaa sitten Petrin kulkua kiertävänä räätälinä tämän otettua passin Paltamon vallesmannilta: Alakylään, Liminkaan ja Ylikiiminkiin, jossa suostuttelee Kilpelän talon Marin morsiamekseen. Lönnrotille Laukossa vuonna 1828 esittämässään toisinnossa Pekka itse vastaa kysymykseen alkuperästään: ”– En ole Oulusta oloova,/kaupunkista kauppamies./ tuolt olen rajan takoa,/ pitäjästä Vuokkiniemen,/ kesän Kellosa asun,/ Putahilla puolen vuotta”.

Arhippa Perttusen ja myöhemmin mainittavan Ontrei Malisen virrestä Lönnrot sai perustat sille eepokselle, jota hän oli takomassa saatuaan Vuonnisen Vaassila Kieleväiseltä, vanhalta tietäjältä selville runojen järjestyksen, kuten hän itse sanoo: "[-] niin sain tietää kaikki Väinämöisen urosteot yhdessä jaksossa, ja sen mukaan olen sitten järjestänyt hänestä tunnetut runot". Vaassila-ukko itse oli niin vanha ja dementoitunut, ettei hän enää juuri osannut laulaa.

Kun sukupolvesta toiseen Lönnrotista asti on ihasteltu Arhipan ja Miihkalin puhtaita säkeitä, on unohdettu ettei Sampojaaksoa oltu tarkoitettu kirjalliseen eepoksen, jolle Lönnrot hätäpäissään huhtikuussa 1835, tekstin ollessa menossa painoon sukaisi kirjeessään Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran sihteerille, oululaiselle K.N. Keckmanille aivan tilapäisen nimen *Kalevala*. Kaleva tarkoittaa jättiläistä; Väinö, Ilmari, Lemminki ja Jouko olivat veljeksiä, Kalevan poikia, kalevanpoikia ja näkyvät edelleenkin tähtitaivaalla Orionin vyönä. Kalevala ei ole paikka, vaan aika/tila, jättiläisten aikakausi, maailman synty.

Miksi siis Sampo laulettiin? Varsinkin Malisten laulutraditio, sukuvirsien sarja tiesi että sitä esitettiin kevätkylvöjen aikaan, jotta laiho kasvaisi paremmin. Särkyneen sammon muruset ovat ajautuneet sinisen meren rantaan hedelmöittämään maata, vain kannen, tähtitaivaan ja rivan, pylvään Pohjan akka vei takaisin Pohjolaan. Hänhän sen oli sen Ilmarisella teettänyt ja sen omisti.

Mainitut Maliset olivat Perttusten ohella toinen vienalainen laulun suursuku. Tunnetuin laulaja on Lönnrotille kaksi ja puoli vuorokautta yhteen jutkoon esiintynyt, aiemmin mainitsemani Ontrei Malinen. Maliset olivat Vuonnisen vanhin suku. Tämä runostonsa laajuuden ja esteettisen viljeltyneisyyden takia merkittävin suku oli tullut alun perin Hailuodosta viisi, kuusi tai kahdeksan sukupolvea aiemmin eli 1600-luvun alkupuolella. Vuonna 1877 Borenius sai Ontreini Jyrkiltä kuulla viiden polven päämiehet kantaisänään Nykyri Malinen.

Tämä Nykyri on keskusteluttanut tutkijoita pitkään. Suorsan mukaan suku lienee alunperin tullut Laatokan Karjalasta, viittaahan sukunimi venäläiseen Malafei-pyhimykseen tai Vanhan Testamentin pikkuprofeettaan Malakiakseen. Laatokan rannoilta suku siirtyi ensin Savon kihlakuntaan. Juvalla heitä on ollut vuonna 1541; pian sen jälkeen he häviävät eli ovat siirtyneet asuttamaan Pohjois-

Savoa ja Oulujärven erämaata.

Suurta Ontreita laulattivat ensin tuleva Venäjän tiedeakatemian akateemikko A.J. Sjögren vuonna 1825 ja Lönnrot 1833. Molemmille mestari esitti lähes yhtäpitävästi Sampojaksonsa, johon kuuluvat kaikki alkutapahtumat: maailman luominen, mikä tapahtuu kyyttöselkä lappalaisen ampuessa sinisen hirven veden varaan: tämän riuhtomisesta syntyvät maaston muodot. Sitten hanhi lentää Väinön polvelle, josta munan rikkoutuessa syntyvät aurinko ja kuu.

Väinö ajalehtii Pohjolaan samaan tapaan kuin Arhipan runossa. Ontrein sammon ryöstössä se ei murene, vaan Väinö ja Pohjolan emäntä riitelevät sen jaosta uhaten toistensa viljelyä sateilla ja rakeilla. Tästä on täysin ymmärrettävissä Sampojakson tosiasiallinen funktio kylvöriittirunona: "Tänne kyntö, tänne kylvö,/ Tänne vilja kaikenlainen/ Poloiselle Pohjan maalle,/ Suomen suurille tiloille". Runo oli tarpeen sikäläkin, että Vuonninen oli tunnettu hallanarkuudestaan; siksi useat Malisten jäsenet ja muutkin harjoittivat viljelyä enemmän pyyntielinkeinoja.

Hailuotolais-muhoslähtöiset Maliset ovat siitäkin ainutlaatuinen runosuku, että Ontrei mukaan lukien siitä tunnetaan seitsemän etevää runonlaulajaa. Borenius yhdytti 1870-luvulla Jyrki Ontreisen, Vuonnisen parhaan laulajan, joka oli uskollisesti säilyttänyt isänsä runot, jotka osaksi ovat tallessa vain hänen laulaminaan. Hänelle veti vuokkiniemisistä vertoja vain Arhippainen Miihkali; molempien runoille oli ominaista klassinen puhtaus.

Jyrkin poika Iivana oli laukkuryssänä ja möi nahkoja Suomen markkinoilla. Kun kerääjät himoitsivat runoja, kansan oli elettävä. Arvid Genetz, runoilijana Arvi Jännes, sai viinapalkalla Iivanalta komean 300-säkeisen Lemminkäisen virren ja 35 pääasiassa metsämiehen runoa. Tässä ei ole mitään kummaa tai paheksuttavaa. Rommipullo oli usein Lönnrotinkin matkavarustuksena laulajien kielenkannan höllentämiseksi.

Ontrein toisen pojan, Vassilein tytär Okahvie, naimisissa Tsiitari Karjalaisen (Bogdanovin) kanssa, oli suuri naisten perinteen taitaja, häävirsien esittäjä ja itkijä. Ja näin pääsemme Malisten viimeiseen vihantaan, jossa sukuperintö Ontrein jälkeen nousee huippunsa jopa ylittäen perustajaisän. Hän on Anni Lehtonen, Okahvien tytär. Samalla Malisten runo ikään kuin palaa lähtösijoilleen Ouluun.

Tarina alkaa siitä, kun Samuli Paulaharju yhdytti vuonna 1909 Oulun kadulla pari vienalaisnaista. Suuri perinteenkerääjä keksi: jospa nämä naiset tiesivät jotain vienalaisperinnettä. Toinen naisista arveli, että jospa tämä toinen jotakin tietäisi. Paulaharju kutsui heidät kotiinsa, Anni avasi sana-arkkunsaa, ja siitä se alkoi. Paulaharju kokosi häneltä vuosina 1909–1916 noin 450 kansanrunoa, osa epiikkaa, Malisten sukuvirsiä ja 250 loitsua, lisäksi taikoja sekä 8000 sananpartta.

Lisäksi Anni oli murheittensa ilmaisemiseksi kehittynyt suureksi itkuvirsien taitajaksi. Hän on Larin Parasken jälkeen suurin suomensukuinen lauluemo.

Anni oli jäänyt nuorena leskeksi Kliimo Lehtosesta kuuden lapsen kanssa. Oulussa hän oli kerjuulla ja työtä etsimässä. Talvikauden hän pesi Oulun rouvien pyykkiä, kävi rakennuksilla ja teki mitä vain aralle vienalaisnaiselle tarjottiin. Keväällä viimeisten lumien aikaan Anni veti vesikelkassa lapsilleen vaatteita ja ruokaa kolmesataa virstaa Vianaan. Näin toistui useimpina talvina vuoteen 1918, jolloin Annikin tuli pitemmäksi aikaa Suomeen pakolaisvirrassa Vienen kapinan jälkeen. Mutta kotiseutu veti yhä, ja vuonna 1922 Anni palasi Vuonniseen. Hänen viime vaiheistaan ei ole tarkempaa tietoa rajan sulkeuduttua. Kuolinvuosi on Pekka Oilinki -vinaan mukaan 1943; Anni olisi kuollut evakossa nälkään Arkangelin alueella.

Oulujoen vesistölähtöisistä Vienen suurista runosuvuista on jäljellä vielä yksi, Karjalaiset. Annin isä Tsiitari kuului siihen. Karjalaiset asuivat Lonkassa aivan rajan pinnassa. He ovat kertoneet tulleen Venäjän Karjalasta ensin Paltamon Melalahteen ja sieltä Vuolijoelle. Ensimmäinen Vianaan palaaja Vaassila Karjalainen on tullut Kuusamosta Vuonniseen ja avioitunut siellä. Hänen esikoispoikansa Martiska syntyi Vuonnisessa, mutta sitten Vaassila kylänkeskisen vihanpidon takia muutti rauhaan nimettömän järven rantaan; se sai nimensä Vaassilan lonkkaapuolitamman mukaan, samoin hänen talonsa ja koko kylä. Jatkosodan aikana Lonkan vallanneet suomalaiset joukot pitivät siellä kenttähevossairaala, jonka varastonhoitajana palveli alikersanti Pentti Haanpää.

Martiska Karjalainen (1768–1839) on suuria Vienen runonlaulajia. Lönnrot laulatti häntä Kalevala-prosessin aikana 1834, samalla keikalla kuin Arhippa Perttusta. Siksi Martiska on jäänyt varjoon, sikäläkin että hänen runovakkansa, vaikka suuri, tuotti katkeilevampia tekstejä kuin edellisvuoden Ontrei Malinen ja nyt Arhippa. Osasyynä oli Lönnrotin mukaan se, että Martiska selvensi muistiaan ja kieltään ahkerasti kerääjän rommipullosta alkaen viimein aika lailla takellella. Mutta itse asiassa kyse on siitä, että runoilla oli kansalle eri funktio ja tiedonintressi kuin esteettisesti täydellisiä kokonaisuuksia etsiville kerääjille. Runot elivät konkreettisesti yhteydessä arkielämään myyteinä, loitsuina ja juhlien ohjelmistona.

Martiskan sukulaismies Teppana Karjalainen kertoi vuonna 1888 suurkerääjälle ja kirjailijalle, sotkamolaiselle Heikki Meriläiselle Martiskan oppineen osan runoista ja loitsuista Muhoksen Kylmälänkylässä asuneelta Heikki Kylmäselältä, joka taas oli oppinut ne isältään Samuli Kylmäselältä, entiseltä Pyyköltä. Näin perinne oli vuorovaikutuksessa rajan molemmilla puolin. Pyyköt olivat muuttaneet Kylmälänkylään Utajärven Ahmaksesta vuonna 1819 ja ottaneet ajan tavan mukaan

uuden sukunimen kylän mukaan. Heikki Kylmäsen vaimo Marketta Karjalainen oli Martiskan lähisukulainen. Näin selittyy vienalaisen pitkä oleskelu Ahmaksessa ja Kylmäsellä runojakin oppimassa.

Mutta kalevalamitan hyvin hallinnut Martiska runoili itsekin, ei vain kehittänyt perinnerunoja. Niinpä hän lauloi Lönnrotille pitkän, 180-säkeisen runon porovarkaudestaan ja vankilareissustaan Ouluun. Tässä tulee esiin hänen traaginen kohtalonsa. Martti Haavio kertoo sen perusteellisesti *Viimeisissä runonlaulajissaan* (1943). Martiska oli kovettu metsästäjä, mm. karhunkaataja. Mutta hän harjoitti Vienassa yleisesti hyväksyttyn tapaan kesyporojenkin ampumista niin kuin ennen villipeurojen. Erityisesti tämä koski Suomen puolisten kainuulaisten poroja: jos vähänkään hirvaan turpa kurottui Vienan puolelle, se ammuttiin, käytiinpä niitä metsästävässä Suomenkin puolella. Kainuulaishalluskunnat suivaantuivat tästä niin paljon, että kävivät rajan takana vangitsemassa Martiskan muiluttaen hänet Oulun linnaan. Sieltä hänet vankilatuomion saatuaan kuljetettiin Helsinkiin, jonka vankilassa hän kuoli samoin kuin veljensä Simana Bogdanov, Anni Lehtosen isoisa. Tämä viittaa siihen, että huolimatta vienalaisuudestaan Karjalaiset olivat Suomen kansalaisia. Keisarikunnan ja suuriruhtinaskunnan raja oli tuohon aikaan vain metsään piirretty viiva, joka ylitettiin tavan takaa, mutta juridisesti se oli olemassa.

Näiden runonlaulajasukujen vaiheiden esittelyn jälkeen tärkeä kysymys nykyajalle. Vaikka runonlaulu elävänä jatkumona, sukuvirsinä katkesi Jussi Huoviseen, sen perintö on olemassa. Voiko tästä muhevasta mullasta kasvaa esiin jotakin tärkeää? Filosofit Tere Vaden totesi etnofuturismiseminaarissa Tampereella vuonna 2012, että synty tieto on kestävä, toisin kuin nykyinen digitaalinen tieto. Sukuvirsien maailmanselitys, Väinämöisen ja Louhen tieto on orgaanista yhdistäen luonnon ja ihmiset. Siinä on säilynyt elämäntavan kokonaisuus. Tässä rajalla, kun tällä puolen on eurooppalainen, EU:n pakko ja toisella puolen Venäjän kurjuus, voimme yrittää etsiä kolmatta tietä, suomalais-ugrilaisista, uralilaisista vaihtoehtoa.